

Inserati se sprejemajo in velja tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na stolnem trgu hiš. št. 284.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in saboto.

Za tvojo učenost ne maramo.

(Konec.)

G. prof. Linhart tudi misli, da naj se raji naravoslovje uči, ker to je bolj praktično.

Kakošen upljiv pa mora imeti tako izobraženje na duševni razvitek mladine. „Odgoja starodavnih“, pravi Montesquieu, „je imela veliko prednost pred sedanjo; ni si oporekala. Epaminonda je gledal, poslušal, govoril in delal zadnje leto življenja ravno to, kar v začetku odgojevanja. Dandanes pa dobimo trojno izrejo, ktera je ena drugi nasproti, pri starših, pri učencih in med svetom; kar najposlednja uči, vse poprejšnje ovrže.“ Resnično, sedanji čas ima z izgovorom, da naj se mladina kakor prej je mogoče pripraviti za prihodnji poklic, le ta namen, mladini kakor hitro mogoče nekatere vednosti vcepiti, da somostalna se živiti zamore. Od tod tako enostransko in izključljivo izobraževanje v naravoslovju. Vse druge vede, ki neposredne k temu ne pripomorejo, so le bolj postranske in nimajo tolike veljave. Ta enostranska realistična težnja sedanjega časa umori vsako višje pravo človeško hrepenenje in nima čuta ne razuma za globokejša preiskovanja po vzroku in namenu vsega bitstva, kar je bila prej naloga filozofičnega mišljenja.

Res je, da so vede, pri katerih je vse šteto, pretehtano, premerjeno, na videz bolj jasne, in na videz dalje razširjajo blišč učenosti, kar je za malo mislečega silno mikavno, vrh tega se tako izobraženi čuti nekako bolj samostojnega in neodvisnega, kar slabejim duhovom neizrečeno dobro dé. Ravno zaradi tega učnjaki „Schulzeitung-e“ tako radi udrihajo zoper „Verdummungsversuche“ in se cenijo

sami sebe kdo ve kako učene! In kako dobro jim dé, kako viteško delo se jim dozdeva, kadar mahajo po „klerikalcih“ in se za versko prostost poganjajo! Mislijo, da klerikalci bodo gotovo občudovali njih svitlo učenost. O sancta simplicitas!

Razumljivo je tudi, da se oni, čigar duh se sprehaja le po površji, ki le šteje in méri, obrne proč od tistega polja vede, na katerem take jasnosti najde. V glavi se mu zvrta pri vprašanjih, katerih v matematično-fizične formule spraviti ne more, in neha misliti tam, kjer bi se pravo resno pretehtovanje in premišljevanje moralo pričeti. Tisučerim, razun enega, pravi Lessing po pravici, je cilj premišljevanja tam, kjer so se misliti naveličali. — In vendar g. profesor Linhart zahteva, naj se odpravi krščanski nauk ravno takrat, kadar mladina sama misliti začne. Namesto da bi zahteval, naj se verouk tudi na vseučilišču temeljito razlaga in uči — zahteva, naj se saj v višjih razredih srednjih šol odpravi. Se vé da, on sam ne spozna, kako slabo pričevalo si daje. Pri veliki večini onih, ki so zaradi učenosti vero zapustili, ni to vzrok, da so predelež hrepeneli po spoznanju resnice, ampak ker so premalo si prizadevali veličastnost in popolnost krščanske resnice spoznati. Da bi ponižno, priprosto, pobožno ohranili vero, so preveč ošabni na svojo učenost; da bi pa do globokejšega, vsestranske vtemeljenega, po modroslovskih zgodovinskih študijah potrjenega verskega prepričanja dospeli, za to jim manjka vsih potrebnih pogojev, prave učenosti, resnobnega premišljevanja in ljubezni do resnice. Vera, pravi Pascal resnično, je tako kaj velikega, da tiste, kateri si nočejo prizadevati jo bolj natanko spoznati, po pravici odpahne od sebe.

Toliko se nam je potrebno dozdevalo omeniti v pojasnenje g. prof. Linhartovega zahtevanja — aut caesar aut nihil.

Pa še v nekem drugem oziru obžalujemo, da se je g. prof. Linhart pokazal tolikega sovravnika verouka in vere.

Vedno tožijo, da učiteljev primanjkuje, iščejo vzrokov povsod, v premajhni plači itd.; pa ravno pravih nočejo spoznati. Ali če jih spoznajo, oči pred njimi zatiskajo, da bi jih ne videli.

Patronom „Laib. Schulzeitung-e“ se je na nekaterih krajih posrečilo prepričati med učitelji, duhovni in ljudstvom z vednim hujskanjem „črnih klerikalcev“. Ako ljudstvo prepričano med duhovnom in učiteljem vidi in sliši, kako ta ali uni učitelj zabavlja po krčmah zoper duhovna: bo mar želel verni oče, da njegov sin, ki šolo obiskuje, naj tudi prestopi v učiteljsko izobraževališče, da bo ondi za enako obnašanje odgojen. In res, nekateri starši že zdaj ravno zaradi tega svojih sinov nočejo pošiljati v preparandijo. „Nočem, da bi postal učitelj“, se sliši, „saj vidim, kako se naš obnaša“. Kaj pa, ko verno ljudstvo po deželi sploh zvé, kakošni profesorji so na preparandiji, ko zvé, da so verouku naravnost nasprotni? Ali bodo stariši, katerim je vendar največ na tem ležeče, da njih otroci dobri ostanejo in vero ohranijo, hoteli zaupati svoje otroke takim odgojiteljem? Mislimo, da je to silno važen vzrok, in ga tudi deželnemu šolskemu svetu, ki išče vzrokov, od kod je pomanjkanje učiteljev, v resen prevdarek priporočimo. Če bodo pa učitelji, akoravno ne v šoli, vendar saj po časnikih, ktere tudi njih učenci berejo, tako zaničljivo o veri in verouku govorili, bomo prisiljeni verne katoliške stariše resno opominjati, naj svojih otrok v učiteljsko iz-

Podlistek.

Statistični listek.

Železnice celega sveta in Jesenkov „Občni zemljopis“.

(Dalje.)

Sledeči pregled naj kaže razvitek pruskih železnic v nekaterih naslednjih letih do sedanjega časa:

*) Jesenkov „Občni zemljopis“ je jako obširna knjiga, ki obsega 30 drobno tiskanih pol v veliki oktavi. Čitatelju ponuja to delo pre mnogo raznovrstnega gradiva iz zvezdoznanskega, prirodnoznanskega in državoznanskega zemljepisa, zlasti so pa kulturostatistični oddelki tako obširni, da zadostujejo vsakemu, ki potrebuje poduka v takih stvaréh. Primeroma jako cena knjiga se dobiva pri Klerru, Giontiniju. Lercherji in Tilla v Ljubljani, pri Siegelnu v Celovci, pri Soharji in Paternollu v Gorici, pri Tandlerji v Novem Mestu, pri Geigerju v Celji, pri Ferlinci v Mariboru, pri Blankéu v Ptujih — pa pri spisatelji in založniku samem v Trstu. — Vred.

Leto	Od drž. oskrbovane		Družbinine	Skup
	državne	družbinine		
	kilometri			
1856	1085	520	2317	3922
1864	1584	1398	3998	6980
1866	3097	1537	4640	9274
1867	3005	1537	4785	9327
1870	3986	1833	5685	11294
1873	3928	2349	7407	13681

Pri letu 1867 in 1866 kažejo se jako majhni razločki. Ti se pojasnejo s tem, da je pri številah za 1866 všteta tudi dolgost nekaterih železnic, ktere je oskrbovala pruska vlada ali pa kako prusko društvo, če so prav deloma bile na tuji zemlji. Tako je bilo konec leta 1866 na prav prusovski zemlji le 8496 kilometrov (1145 milj) železnic, 778 kilometrov bilo jih je razpetih v bližnjih državah. Nenaravno velik napredek pruskih železnic od leta 1865 do 1866 razjasni se po političkih premembah. Leta 1866 je krvava prusko-avstrijska vojska razdrila slabo skrpano zavezo nemških držav, Avstrijo je izrinila popolnem iz Nemčije

(iz vsakere zveze z nemškimi državami), pa tudi nekaj precej velikih nemških držav in dežel si prisvojila (Holstein, Šlezvig, Hanover, Nassau, Kurhessen z mestom Frankfurtom ob Menu): s temi deželami prisvojilo si je prusko kraljestvo tudi dotične železnice in tako isto leto nerazmerno pomnožilo primeroma gostoto mreže železnih cest. Ko so zaznamovane dežele bile sklenjene s pruskim kraljestvom, imele so namreč železnic: Šlezvig-Holstein 489 kilometrov (66 milj), Hanoveransko 805 kil. (108 m.), Hesko in Nasavsko s Frankfurtom pa 746 kil. (100.5 m.), ali vse te tuje pokrajine: 2030 kilometrov; po takem prišlo je na stare prusovske dežele le 7244 kilom., kar z ozirom na prejšnja leta kaže popolnem naraven razvitek prusovskih železnic. Med posameznimi deželami pruskimi imela je Šlezija največ železnih cest, namreč 1269 kilometrov, potem pa Porensko (1253 kil.), Brandenburško (845 kil.), Sasko (826 kil.) Vestfalsko, Porusko, Pomorsko; najmanj pa jih je bilo v Poznanjskem, namreč komaj 415 kilometrov (56 milj).

obraževališče ne pošiljajo, ne toliko zaradi šolskih postav, ker najnovejši šolski ukaz saj „uravno-versko“ odgojo zahteva — ampak zaradi učiteljev „aut caesar, aut nihil“: ali take učitelje, kateri zamorejo svojo učenost z veroukom strinjati, ali pa prazne preparandije.

Avstrijsko cesarstvo.

Iz Ljubljane, 4. junija. (Izv. dop.) Ljubljanski boter nejevere „Narod“ strašno robnji, ker so v Gorici strahovani 4 gimnazijski profesorji, ki so študente zoper vero hujskali in jih tako pohujševali. Tako „v prvi vrsti slovenskemu Narodu“, se vé da, je več za brezverske profesorje in nejevero, kakor pa za ubogo slovensko mladino! Noben previden človek pa ne bo liberaluhom verjel, da bi se bila zapeljivim profesorjem kaka krivica zgodila. Zakaj neki bi samo prostomišljak moral za korupcije brez kazni ostati? Piše se nam v osebnem pismu med drugim: „Kjer so le mogli, so dijake iz maledga semeniša zasmehovali in s priimki pitali, z maturo strašili. Kadar so se pa čez vero spravili, so jo delali na neki poseben način smešno in zraven so se še prikupovali pri dijakih njih mišljenja. Korupcija je velika med mladino, pa ni čuda...“ — Tudi to ni čudo, da „Narodu“ ni mar za popačenje slovenske mladine, temuč solze toči le zaradi kaznovanih profesorjev, ki ne bodo več slovenske mladine po „Narodovem“ kopitu omikovali. Namen in potegovanje dopisnikovo za kaznovane se zlasti pojasnjuje še iz tega, ker tudi direktorja, ki je reč preiskoval, psuje, sumiči, denuncira. Če je morebiti bil še kdo v dvomu, kakošno „omiko“. „Narod“ zagovarja, mu mora ravno dopis iz Gorice 1. jul. čisto oči izbrisati. Zakaj to, da se je počenjanje onih profesorjev na dan spravilo, preiskovalo, od naše mladine odpravilo ter so se zadolženci kaznovali, poslušajte: to je po Narodovem dopisu: „farško kovarstvo“, je „znamenje gnjilih šolskih razmér v Gorici“, „sad perfidne denunciacije jezuitarske, „Glasove“, neslišan čin v liberalni Avstriji“. Po načelu „Narodovem“ se sme papež oropati, Cerkev oropati, jezuiti brez zadolženja preganjati, škofje v temnice zapirati; če pa kdor si bodi mladino pači in pohujšuje, bodi si tudi še celo „slovensko mladino“, takemu se ne smé nič žalega storiti. — Kjer pa hinavski dopis očita, kako „klerikalci“ triumfirajo zaradi te dogodbe, bodi samo to opomnjeno, da pravi katoličan hudega nikomur ne privoši,

toda pregreha se mora strahovati brez razločka. Kam pridemo, če bi bilo dopušeno mladino zoper Cerkev, vero itd. hujskati?

Boterček proticerkvenih postav je v svoji smešni ošabnosti tudi pisal: „Ljubljanski škof je od dež. vlade dobil izvršilne naredbe glede konfesionalnih postav. Ker je g. Vidmar v konfesionalnih rečéh mirnejši in pametnejši nego njegovi kaplanje in ker se hoče na škofovskem sedežu še dokler je mogoče ohraniti, — se gotovo proti državi ne bo po robu stavil.“ — Kdo se ne bo smejal bahavštvu tega strahovitega „kerlica“, ki po eni strani mogočno pišachi kakor kak Tibetanski „mogul“, ter stoji vsaj deset tisuč stopinj visoko nad vsakdanjim ubogim človeštvom, posebno pa nad „škofi“ in „kaplani“, — po drugi strani pa sužnjosti z bedasto „servilnostjo“ botruje, bodi si vzrokovani po Lutru, Bizmarku, ali kjer jo vidi, dosti, da mu dahne po cerkvenem tlačenju.

Iz zatiškega okraja na Dolenjskem, 3. junija (Izv. dop.) Šestnajstega rožnika se je delila podpora v Dobrničah na Dolenjskem posestnikom, ki so bili po strašni toči in nevihti 19. jul. 1873 hudo zadeti. Kako se je to godilo, bom tu malo pojasnil:

Pridejo v županovo hišo trije visoko častiti gospodje, knez Meternich, gospod Vesteneck in gospod okrajni glavar Eckel iz Rudolfovega, pokličejo župana in svetovalce, da bi bili priče in povedali, kateri ljudje so podpore v resnici potrebni, kateri ne; potem je knez Meternich v nemškem jeziku nam nekaj govoril; kolikor smo mogli razumeti, je pravil, da ta podpora nam ni dana ko plačilo ali odškodovanje za nesrečo, ki nas je zadela po toči in nevihti, ampak je le miloščina tistim posestnikom, ki si ne morejo drugače nič pomagati; tedaj nimajo pravice do podpore tisti posestniki, ki imajo še kako premoženje, ali pa tudi zaupanje, da si zamorejo kje dnar izposoditi. Ko je to povedal, je prosil okrajnega glavarja, naj nam še v slovenskem jeziku ravno to pove, kar se je brž zgodilo. Potem se zato čnejo iz županovega zapisnika tisti posestniki izbrisovati, ki imajo še kako premoženje ali zaupanje, da si zamorejo denar še kje izposoditi, ker tim ne gre nič podpore. Med tem gre okrajni glavar iz sobe in ko ga ni bilo več v sobi, reče g. vit. Vesteneck: Vi pa tudi zato ne dobite podpore, ker ste tako volili! Veste, kako ste obljubili, kako ste svojo obljubo spolnili? Tedaj zato ne dobite zdaj nič. Neki pričijoči svetovalec odgovori nato: „To

pa že ni prav, da bi ta mož zato podpore ne dobil, kakor vi pravite, ker to jaz vem, da volitve ne grejo čisto nič k temu, da pri volitvah ima vsak volilec prostost voliti po svojem prepričanju, kogar hoče.“ Nato odgovori vitez Vesteneck svetovalcu ostro: „Vas bom dal pa zapreti, če boste tako govorili!“ Gospod knez Metternich je bil priča, pa se je držal tako, kakor da bi ne umel, kar se govori. Ko stopi gospod okrajni glavar Eckel v sobo, je bilo zopet vse tiho in potem se je delil denar med posestnike. Ko so gospodje odšli, se je tisti mož vpricho družih mož jezil, rekoč: Jaz zato nisem nič dobil, ker nisem Dežmana volil.“ Tedaj vendar ne vemo natanko, če je nam podpora dana iz usmiljenja, kot miloščina ali pa za plačilo in kazni, za obnašanje pri volitvah.

Martin Terlep,
kmetovalec.

Iz Dolenjskega, 3. junija. (Izv. dop.) Čuden govor se je slišal 9. rožnika v Žuženberku na Dolenjskem v neki krčmi, ko je bil ravno ta dan somenj. V sobi gostilnice, v kateri je bilo nekoliko kmečkih ljudi, je govoril gospod zeló gosposkega obnašanja: „Saj vam ni potreba poslušati farjev, saj tudi ne učijo prave vere.“ Neki kmetovalec se na to srdito oglasi, rekoč: „Kdo pa drugi bo učil pravo vero? Ali jo boste vi učili? Kdo vam je dal oblast za to? Le Kristosovi namestniki imajo oblast pravo vero učiti.“ Na to govori zopet gospod: „Po njih delih jih boste spoznali.“ Kmetovalec odgovori: Kristus teh besedi ni govoril drugemu ljudstvu, da bi tako njegove namestnike sodilo, ampak govoril jih je apostelnom, da bi oni in njegovi namestniki spoznali ljudi po delih, ktera bojo zopervala Bogu in njim.“ Gospod gleda kmetovalca na široko in dolgo; nek človek pa, ki je pri gospodu sedel, graja kmetovalca in njegovo predrznost, gospod pa pristavi: „To je tudi neotesanec.“ Kmetovalec gospoda ni poznal, zato je radovedno poprašal, od kod je, potem ko ga ni bilo več v sobi, in povedalo se mu je, da ta gospod je hinjski učitelj. Tako tedaj ti učitelji naše otroke podučujejo!

Iz Lembaha pri Mariboru 1. julija (Izv. dop.) Vstanovilo se je pri nas „bralno društvo“ po pravilih, ktere so od c. k. namestnije v Gradcu potrjene. Blagi namen osnovanega društva je, z branjem časopisov in knjig, ki so duhu kat. cerkve in pravemu napredku primerne, ljudi izobraževati, da se svo-

— Leta 1871 (začetkom) imelo je skupno prusovsko kraljestvo uže 12290 kilometrov železnih cest ali okoli 797 kilometrov več nego prejšnje leto. Tudi leta 1873 so jih mnogo naredili, toliko namreč, da sedaj (leta 1874) merijo vse 14530 kilometrov, to je, čez 5200 kilometrov več, nego konec leta 1866.

Razmero med dolgotjo pruskih železnic in površjem kraljestva kaže sledeče kazalo. Bilo je namreč leta

Leto	848 kl. žel.	1 kl. žel. na 326 kl. površja,
1844:	848 kl. žel.	1 kl. žel. na 326 kl. površja,
1847:	1766 „ „	1 „ „ „ 157 „ „ „
1855:	3761 „ „	1 „ „ „ 73 „ „ „
1858:	4445 „ „	1 „ „ „ 62 „ „ „
1860:	6655 „ „	1 „ „ „ 41 „ „ „
1864:	6980 „ „	1 „ „ „ 39 „ „ „
1866:	9274 „ „	1 „ „ „ 36 „ „ „
1870:	11294 „ „	1 „ „ „ 30 „ „ „
1871:	12290 „ „	1 „ „ „ 28 „ „ „
1873:	13681 „ „	1 „ „ „ 25 „ „ „
1874:	14530 „ „	1 „ „ „ 23 „ „ „

Enako različna bila je tudi razmera med številom vseh prebivalcev celega kraljestva in

pa dolgotjo železnih cest. Za nektera leta naj jo kaže sledeči pregled; se ve, da se ta pregled redoma ozira na razmnoženje ljudstva, naj si bode po naravni poti ali pa po siloviti, kakor pri prisvojitvi tujih dežel leta 1866. Prišlo je namreč

Leto	1 kilom. železnice	18400 ljudi,
1844	na 1 kilom. železnice	18400 ljudi,
1847	„ 1 „ „	9050 „
1855	„ 1 „ „	4470 „
1860	„ 1 „ „	2740 „
1864	„ 1 „ „	2690 „
1866	„ 1 „ „	2530 „
1871	„ 1 „ „	2010 „
1874	„ 1 „ „	1740 „

Ostale nemške države in državice so večidel tako majhne, da jih tu ne bomo posebej pregledovali. Le krvajoči Franciji odtrgana Alzacija in Lorena, tako zvana „državna dežela“ (ker je lastnina skupnega nemškega carstva) naj bode tu še posebej omenjena. Ta jugozahodna nemška dežela meri 145 miriametrov ter šteje (po štetji od leta 1871) 1,500.000 ljudi. Železnice njene pa so merile leta 1870

nekaj čez 770 kilometrov (1021 nove nemške milje, à 7500 metrov). Začetkom leta 1873 pomnožile so se do 820 kilometrov; še eno leto pozneje (1. prosenca 1874) merila je njih dolgot 864 kilometrov (nekaj čez 115 novih nemških milj). Ker so jih morali Francozje odstopiti, prišle so vsi skupni-vrhovni vladi nemškega cesarstva v roke. Te državne železnice primerjene s prebivalci in s površjem rečene dežele pride

Leto	1 kil. želez. na 19 kil. površja,
1870. leta	1 kil. želez. na 19 kil. površja,
1873. „	1 „ „ „ 17 „ „ „
1874. „	1 „ „ „ 16 „ „ „
in leta 1870	1 kilm. želez. na 2010 ljudi
1873	1 „ „ „ 1890 „
1874	1 „ „ „ 1790 „

Vse ostale države in državice imele so leta 1873 kumaj 1065 kilometrov železnih cest, in sicer 138 državnih, 917 pa nedržavnih (v oblasti raznih železničnih družeb), ali skoraj trikrat manj, kakor kraljestvo bavarsko istega leta.

(Dalje prih.)

jih pravic zavejo, in se jih v svojo korist poslužujejo. Svoje delovanje začelo je društvo dne 29. junija t. l., ko se je po večernicah obilno število ljudi zbralo pri hiši, v kateri ima društvo svoje stanovanje. Okolj 1/2 5 ure popoldne je pokanje možnarjev naznanjalo, da se začne zborovanje.

Ob stenah okinčane sobe ste videli podobni sv. Očeta Pija IX in svitlega cesarja, in več zemljevidov, ki bodo tudi za naprej ostali, da bodo udje društva imeli priložnost spoznavati kraje in dežele sveta; miza je bila pogrnjena s časniki in knjigami, pisanimi v slovenskem jeziku, in na oknih so vibrirale zastave. Po izvolitvi predsednika razlaga tukajšnji č. g. župnik društvene pravila in z iskrenimi besedami zbranim priporoča, naj si prizadevajo izbistriti si um in požlahniti srce, ker na podnožju častitljivega Pohorja pribivajo v prijetnem kraju, kjer raste žlahtno pekersko vince, ki daleč okolj slovi; mimo teče dereča Drava, in železna cesta veže naš kraj z drugimi tako, da zamoremo svoje pridelke in blago pošiljati na vse strani, od drugod pa dobivati potrebnih reči.

Vse to pa godi se z večim vspehom, ako se ljudje izobrazijo, kar se doseže, če se marljivo v društvi shajajo, pogovarjajo, podučujejo in po takem postanejo skrbni, modri gospodarji.

Potem so se zvolili odborniki društva, in med pregledanjem imen na lističih zapisani so se prepevale lepe narodne pesmi. Naposled poprime besedo č. g. dr. Ulaga, vrednik „Slov. Gospodarja“, ter v jedrnatem govoru razjasnuje zbranim, ki so z največo pazljivostjo poslušali, kako koristna, da, celo potrebna so dandanašnji društva, da si v njih ljudstvo pridobi potrebnih vednosti, da spozna svoje pravice in dolžnosti. Razpeljale so se od čast. g. govornika posebno tri poglavitne reči, kako je namreč Bog v svoji pravičnosti ljudi obiskal z nadlogami, da so se spametovali in nehali predrzno doprinašati hudobijo ter lehkomišljeno prelomljati njegove zapovedi in razdirati njegove naredbe; to se je pokazalo pri mogočnem pa ošabnem francoskem ljudstvu, ki je bilo v zadnji prusko-francoski vojski tako silno pobito v kratkem času da nikjer v zgodovini enakega izgleda ne najdemo.

In če pogledamo v naše cesarstvo, vemo da so po strašnem tresku in polomu pri dunajskih bankah in njihovih podružnicah poparjeni bili in so še ošabneži, ki so s podkupovanjem dobili oblast v svoje roke; in nehale je podkupovanje, s katerim se je stiskalo česko kraljevstvo in so se zatirale njegove pravice.

Nesreča in nadloge so ošabne Madjare prisilile, popustiti pomadjarjenje drugih narodov ter se z njimi po mirni in spravljivi poti pogoditi.

In sedanje dni prihajajo od vsih strani žalostna naznanila, kako viharji, povodnji in toča brez usmiljenja pokončavajo, kar so si ljudje v potu svojega obraza pridelali, zato se marsikdo vpraša, kaj nas še v prihodnje čaka. Te nadloge so za res močen glas, s katerim Bog ljudi k sebi kliče; da ga le nebi lahkomišljeno preslišali.

Na dalje se je prav jasno razložilo, kako goropadna neumnost je pri otrokih, ki so še komaj misliti začeli, mili materin jezik iz šole izključiti ter jih v ptujem njim nerazumljivem jeziku podučevati, ker se s tem hoče poslopje izobraženja zidati brez podlage, brez temelja. Naučenje ptujega, kterelega koli jezika se pri vseh narodih zgodi na podlagi materinega jezika, le nekteri zaslepljeni prenapet-

neži hočejo pri Slovencih ta naravni red prevreči, in tako se zgodi prerado, da šolar, ko dovrši ljudske šole, ne zna pravilno ne enega ne drugega jezika. H koncu še pokaže, da svitli cesar, ki najbolj prisrčno želijo vse narode svojega cesarstva srečne in zadovoljne viditi, niso nič boljšega jim dati zamogli, kakor, to, da so jim podelili pravico, si sami izdelovati postave, ki so za nje koristne. Za se so svitli cesar obdržali le pravico, potrditi postave, ktere ljudstvo po svojih poslancih sklene, iz česar je razvidno, da je sveta dolžnost vsacega državljana, se po svojem najboljšem prepričanju ravnati ob času volitev; zakaj kakoršnega duha so poslanci, takošne so tudi postave. Treba je poznati prave prijatelje, ki želijo pospeševati blagor ljudstva; vendar vsaki državljan nima priložnosti hoditi v državni ali deželni zbor poslušat govore in glasovanje poslancev; mnogi tudi nimajo priložnosti in marsikomu manjka zmožnosti prebirati in razumeti časnike, ki naznanjajo obnašanje poslancev.

Vse te reči zvedeti je ljudem priložnost dana v bralnem društvu, kjer se udje razgovarjajo in poslušajo, kar se jim bere. — Živijo — klici na sv. očeta in svitlega cesarja se je sklenilo zborovanje, kar je zopet naznanjalo pokanje možnarjev. Bog daj svojo pomoč, da vsajeno drevesce „bralnega društva“ ne usahna, ampak se lepo razcveta in obilni sad obrodi.

Z Dunaja, 6. junija. Pismo, ktero sklicuje deželne zbornice, se bode neki kmalo razglasilo. Deželni zbori se bodo skoro v vsih deželah pričeli 15. septembra in bodo trajali kakih 6 tednov, meseca oktobra pa se zopet snide državni zbor. — Cesrica biva v Ištu, kjer jo bode 13. t. m. obiskal nemški cesar Viljem. Kakor „Vaterland“ poroča, nekteri politikarji sodijo, da bode pruski cesar, ki je l. 1871 odsvetoval porazumljenje s federalisti, sedaj skušal zabraniti poprijaznenje med ruskim in avstrijskim dvorom. Pa Prus ni naš prijatelj, pokazal je že večkrat, zato pa menimo, da njegovih, za Avsrijo pogubonosnih svetov, ne bodo poslušali.

Česka, 6. julija. Mladočehi so pri volivah za deželni zbor strašansko propadli. 28 mladočeskkih poslancev se je lansko leto ločilo od narodne večine in zdaj je od teh izvoljenih le šest. V mestih in trgih bodo dobili še manj glasov. Pa mladočeski „Narodni Listi“ le še nočejo pripoznati, da je njihova stranka propadla, ampak ji le še prilastujejo nekako zmago, rekši, da zadnje volitve so dokaz, da se njihova stranka čedalje bolj vtrjuje in množi!

Ogerska, 6. julija. Nasledki nedavno sklenjene inkopatibilitelne postave, po kateri noben državni poslanec ne sme biti oskrbovalni svetovalec pri kakem podvzetju, se že kažejo, ker Koloman Tisza in baron Sennye sta se odpovedala svojim dotičnim službam. Mnogi poslanci pa, ki nimajo tako velikega premoženja, bodo bržkone raji popustili poslanstvo, kakor pa mastne službe pri oskrbovalnih svetih; liberalci so vsled tega v velikem strahu, da na ta način zgube veliko svojih najbolj krutih privržencev, morda celo svoje dosedanje samovlastvo, zato pa že moledvajo, da bi gosposka zbornica zavrгла omenjeno postavo, ali jo pa saj zdatno premenila. — Zbornica poslancev zdaj obravnava volilno postavo. Srbski poslanec, dr. Polit, je 2. t. m. govoril zoper to postavo in pri ti priliki Ogre opominjal, da jim žugajo hudi boji pri rešitvi izhodnjega vprašanja, ktero bode določilo tudi osodo Ogerske; pa govornik upa, da bodo možje demokratične stranke deželo rešili pred

burnimi nevihtami, zato pa bodo Srbi nasprotni stranki, če postava pride na dnevni red, zaklicali: Pri Filipah se zopet vidimo. Ker so te besede zbornico, jako vznemirile, je dr. Polit na koncu seje rekel, da s temi besedami ni hotel žugati, ampak le naznaniti, da se bodo Ogri in Srbi s skupnim sovražnikom zopet kot prijatelji skupaj bojevali.

Vnanje države.

Pruska, 6. julija. Veliko listov še vedno govori o shodu nemških škofov v Fuldi. Eden teh listov je vedel celo povedati, da so se spravne pogoje že poslale v Rim. To je vse zmišljeno ter priča, da je borba s cerkvijo liberalcem že začela presedati in bi kaj radi odjenjali, če bi le vedeli kako, da ne bi ostali na sramoti. — Paderbornski škof je dobil povelje v treh dneh nastopiti odločeno mu kazen. Nek kupec je hotel od škofa to odvrniti in je na skrivnem plačal 400 tolarjev, za kolikor je škof obsojen; ko pa je škof to zvedil, je temu oporekal in v zadrego pripravil okrajno sodnijo, ki zdaj ne vé, kaj storiti.

Francoska, 6. julija. Grof Chambord je v listu „Union“ 2. t. m. razglasil nek oklic do francoskega ljudstva, v katerem odločno protestuje zoper to, da bi se kraljevstvo opiralo na samovoljstvo in absolutizem. Francozka monarhija ima marveč dve zbornici, ktereih eno izbere vladar iz raznih stanov, eno pa ljudstvo. „Ni res, nadaljuje grof Chambord, da bi moja politika bila nasprotna z zahtevami dežele. Jaz želim zdravilno, trdno vladno in Francoska želi ravno to. Zastopniki ljudstva hočejo mi biti čujoči pomaganci pri pretresovanju njihovemu nadzorstvu izročeni prašanj. Nočem pa narodovih parlamentarnih borb, ktere slabe vladarja... Francozje! jaz sem pripravljen, kakor sem bil včeraj. Kraljeva hiša francoska je odkritosrčno spravljena, zato se je zaupljivo oklenite.“ Bonapartistični listi so zaradi tega oklica vsi divji ter kar naravnost tirjajo, da se naj list „Union“ prime, ker je tako zdražljivo pismo razglasil Bonapartovci čutijo, kak vpliv do francoskega ljudstva utegne Chambordovo pismo imeti. Sicer pa so 2. t. m. Bonapartovci zadobili nekako zmago; porotniki so namreč za nedolžnega spoznali vrednika Pavla Cassagnaca, dasi se je kaj predrzno vedel in vladno opominjal, da naj prime protibonapartistične brošurice.

Španjska, 6. julija. Nek telegram od 2. t. m. poroča, da Karlisti pri Esteli imajo 38.000 mož, pa se republikanci vendar le nadjajo zmage, ker imajo 106 topov. Če bi se ne nadjali zmage, bi se gotovo ne vojskovoli. Tudi se republikanci hvalijo, da imajo 40000 mož in je njih gromada še nenačeta. Kako da bi tedaj ne zmagali, zlasti ker imajo za vodja zopet slavnoznanega zmagovalca „Morionesa“. Pa če se ozremo na besedico vendar le v omenjenem telegramu, bi skoro rekli, da se zmage vendar le skoro nič ne nadjajo. Ko je Don Karlos zvedel izid bitve pri Esteli, podal se je s svojo ženo precej v vojaški tabor, da je generalu Dorregeraju in vojakom česital.

Angleški parlament je 3. t. m. zavrger predlog, da naj se za Irsko ustanovi poseben parlament. Irska tedaj zdaj ni dosegla, kar po vsej pravici zahteva, ker Disraeli je cel centralist, pa s časoma se ji bode opravičena želja vendar le spolniti morala.

Domače novice.

(Pri č. oo. Frančiskanah) v Ljubljani se prihodnjo nedeljo, to je 12. tekočega meseca, prične slovesna „tridnevica“ v spomin 600let-

nice od smrti sv. Bonaveture, kardinala in cerkvenega učenika, ki je iz serafinskega rega. Vse tri dni bode dopoldne slovesna sv. maša s pridigo, popoldne litanije itd. Sv. oče so podelili popolnoma odpustke vsim vernikom, ki ta čas v kateri koli cerkvi ss. zakramente prejmejo in frančiškansko cerkev obišejo in ondi na papežev namen molijo. Gotovo se bodo verniki obilno vdeležili tega milostnega časa. — Tako bode tudi po družih frančiškanskih in kapucinskih cerkvah.

(Knez Metternich.) Kako sta se obnašala knez Metternich in njegov tajnik gosp. vitez Vestenek pri razdelitvi državne podpore med Dolenjce po toči poškodovane, o tem je prinesel „Vaterland“ obširen dopis. Na to pa je vradna „Laib. Ztng.“ hotela izgovarjati zlasti viteza Vesteneka. Kako pa se je „teta“ zopet vrezala s svojim zagovarjanjem slabe reči, to vidijo naši bralci iz dopisa „iz zatiškega okraja na Dolenjskem“ v današnjem listu, na kterege svoje bralce posebno opozorujemo.

(Včerajšni somenj) ni bil posebno živahen. Goveje živine ni bilo veliko prignane, pa tudi ni bila draga, ker ljudem manjka krme. Konji pa so bili dragi.

(V vodo skočil) je preteklo nedeljo zopet nek človek v Ljubljani, pa so ga izvlekli iz vode, predno je utonil. Ko se je zopet zavedel, se je hudo grozil čez svoje rešitelje, češ, da bi ga bili mar pustili, da bi bil utonil, ker se mu ne ljubi živeti.

Razne reči.

— O sežiganji mrličev. Ker razsvetljeni duhovi tako radi govore o sežiganji mrličev, bode marsikoga mikalo sporočilo, ktero je o tem poslal pariškemu učenemu društvu sloveči Freicinet, ki ni prijazen katoliški cerkvi. Do zdaj, pravi, se je govorilo zoper to novo početje le iz npravnega in verskega stališča, pa so ravno tako imenitni razlogi oziroma javnega zdravja. Nekteri mislijo, da se veliko mrličev brez škode za zdravje lahko sežge, pa se silo motijo, zlasti ko bi se iz spoštovanja do mrtvih in njihovih sorodnikov gledalo na to, da bi se ne žalilo najsvežje čutilo živih rodovincev.

Freicinet je obrtnijske naprave po Francoskem in po drugih deželah, kjer živali v apnu sežigajo, skrbno preiskoval in skusil, da pri vsi previdnosti ni mogoče odvrniti smradu, ki ga sežiganje živalnine razširja in se z njim zrak spriduže, in drugič, da se pri sežiganji mrličev ne more imeti tista previdnost, kakor pri sežiganji živalnine. Ogenj sam ne more pokončati kužnine, iz ktere boleznizvirajo. Ako bi hoteli blizu naših hiš mrličje žgati, bi bilo mesto vsak dan polno smradu, ki bi zdravju škodoval in gotovo vse meščane v nevoljo spravljaj. Kaj bi pa še le bilo o kugli!

Ko je bilo še malo ljudi, so mrličje lahko žgali, pa že Rimljani so to navado zgodaj odpravili, ker bi bil sicer ves Rim okužen. Le bogatini so se te šege dalj časa držali, pa poslednjič niso vedeli kam s toliko pepelniki, postavljali so jih tedaj v rake; — v tem pa, da je mrlič v raki ali v trugi ali v pepelniku, ni nič razločka, le sedanja šega v pokopavanji ne razširja smradu v okolici in ljudi iz prebivališč ne izganja. Freicinet misli, da bi bilo najboljšje mrličje pokopavati na takem kraju, kjer je veliko drevja, ker se tu mrličji najhitreje razdenejo, nekoliko zavolj prsti, nekoliko pa zavolj perja, ki posrka ves oglec, vodenc in gnilec in pa spremeni v kislec, ki ni nikomur škodljiv, ampak je za sopenje silo potreben.

— Žalostnica. „Oj, nesrečna slovenska zemlja! Še si nési svojega objokanega lica obrisala, ter si svoje velike móže, ki ti jih je grenka smrt vzela: Kopitarja, Jarnika Hladnika splakovala, in uže ti novo žalovanje napovemo — naš slavni slovenski pisavec na Štajarskem Anton Kremp, fajmošter pri Malinédli so 20. grudna 1844 na pljučni bolezniz, ker poklicanega vračnika ni hitro k redu bilo, umrli in so šli po plačo za svoje velike trude za izobraženje „Slovenskega naroda. Ljubi Bog! malo je domorodcev, ino pak še té toliko pogosto pobiraš — ali pak izidi se tvoja sveta volja!“ — Tako se glasi „Pozdravec vsem Slovencem“ iz Štajerja v Novica l. 1845 št. 3. dopis menda prvi Cafov, velikega moža in slavnega slovenskega pisatelja, čegar nesrečno smrt ginjenega srca naznanja Slovenec danes Slovencem in Slovanom vsém. Oroslav ali Jurij Caf, r. l. 1814, duhoven svetovalec, vzajemne Lebove in Dizmove vstanove oskrbnik v Ptujju, se je v stanu hude blaznosti, ker že odmenjene pomoči ni k redu bilo, pretekli petek, sam ustrelil. On, ki je poslovenil Robinzona mladosti slovenski, spisal Slovencem tolikanj koristno „Romarsko palico po poti v večnost“, razun brezštevilnih spiskov po časnikih čez 60000 besedi radovoljno podaril za slovar Wolfov, ki naj bi pač skoraj se tiskal, ki je — nekako vrstnik ali celo tekmeč Miklosičev, Buslajev, Boppov, Pottov, Schleicherjev itd. napisal čez 500 pol izvrstnega jezikoslovnega blaga, vzlasti z indoevropskih jezikih, je obolet telesno, neki posebno na očeh, obolet tudi dušno in storil tako nesrečen konec. Ljubi Bog! malo je domorodcev, in te toliko pogosto pobiraš; toda — z ranjkim reče tudi Slovenec: Izidi se tvoja sveta volja!

— V Gorici, sta bila profesorja, ki sta mladini hotela vcepiti brezverski duh v glave in med svoj poduk mešala različne nepotrebne stvari, sta bila po disciplinarni preiskavi odstavljena. Ker je stvar jako važna in „Narod“ tudi mnogo čvekaj o nji, spregovorimo prihodnjič bolj obširno o enakih rečeh.

— Gosp. J. Franke, slavni slikar in naš rojak, ki se že dalj časa pečá v Ljubljani s slikanjem portrétov in je izdelal že marsikak krasen in umeten kip, je razstavil zadnje dni, pri g. Mačku na velikem trgu dve sliki, mladega gospoda in postarano ženo, kateri ste ne le umetno izdelani, ampak tudi popolnoma podobni. Kdor tedaj hoče samega sebe imeti v dobro zadeti podobi, naj se obrne do tega umetnika, ki biva še nekoliko časa v Ljubljani.

— Samoumor. G. Janez Vodnik, mlinar v Dolu, se je 5. t. m. med krščanskim naukom ustrelil.

Gospodarske stvari.

Gospod J. A. Blaške, vodilni ravnatelj banke „Slovenije“, namerava ustanoviti v družbi enakomišlečih Slovencev izposojevalno in založno društvo, kateremu bi se pridružila pozneje tudi zastavnica za Slovence sploh brez ozira na politično mnenje. —

Ako se pomisli, v kaki denarni zadregi je pogosto slovenski kmet in obrtnik, ako si zbere v duhu vse znane žalostne dogodke, sprevidel bode lahko vsak, da je ustanovljenje omenjenega zavoda za deželo velika dobrota. Ne manjka nam sicer denarnih zavodov, toda denarjev od njih dobiti je zelo težko. Eskomptna banka je skorej izključljivo za trgovce, isto tako narodna banka. Ljubljanska hranilnica je se vé da vsim odprta, ali „veliko jih

je poklicanih, pa le malo izvoljenih“. Treba je imeti posestvo dolga prosto in preden se dobi denarja, je stokrat pomoč prepozna. Pri tem zavodu posojevalo bi se pri dostojni varnosti tudi na drugo mesto. Obrtniku Ljubljansko pomožno društvo ne zadostuje; treba je še mnogo pomoči. Za ustanovljenje bi trebajlo 50 udov, kateri bi plačali po 200 gold. ustanovnine, oziroma več ustanovnikov s primerno manjo ustanovnino. Ustanovljenje tega zavoda bi bilo tem lože, ker v novejšem času ni potreba koncesije. —

Na noge, Slovenci! Politika naj vas v tej zadevi ne loči. Pomagajmo tlačnemu slovenskemu narodu z združenimi močmi, da ga rešimo iz vohrniških krempeljev, ga otmemo revščine ter mu pomoremo do blagostanja. V edinstvi je moč, v moči samostalnost in ako bomo samostalni, nas bodo drugi narodi čislali in spoštovali.

Ob enem omenjam, da to društvo z banko „Slovenije“ ne bode v nikaki zvezi, ampak bode popolnoma samostalno. Prijatelji sprožene ideje naj se blagovolijo obrniti zaradi natančnejega porazumljenja do gosp. Blašketa, ravnatelja banke „Slovenije“ v Ljubljani.

J. Jereb

Telegram „Slovenec“.

Iz Prage, 7. julija. Pri mestnih volitvah so mladočehi še strašnejše tepeni, povsod propadli. Staročehi sijajno zmagali na celi črti. Slava!

Eksekutivne dražbe.

8. julija. 3. Jan. Lakner-jevo z Toplega vrha (252 gl.) v Črnomlji.

10. julija. 3. Fr. Jenič-evoiz Vine vasi (803 gl.) v Novomestu. — 3. Jož. Judnič-evo iz Čudnega sela (15 gl.) v Črnomlji. — 2. Jan. Preve-evo iz dol. Slivnice (570 gl.), — 2. Pavel Otničar-jevo iz spod. Slivnice (677 gl.), obe v Planini. — 2. Jož. Obrstar-jevo iz Javornice (1640 gl.) v Ribnici. — 2. Jan. Gregorič-evo iz Družinske vasi (818 gl.) v Novomestu.

Telegrafične denarne cene

6. julija.

Papirna renta 70.20. — Srebrna renta 75.30. — 1860letno državno posojilo 109.75. — Bankine akcije 974 — Kreditne akcije 226.— — London: 111.65. — Srebro 105.— — Ces kr. cekini —.— — Napoleon 8.93.

Denarstvene cene.

4. julija.

Državni fondii.		Denar.	Blago.
5% avstrijska papirna renta		70.40	70.50
5% renta v srebru		75.25	75.40
Srečke (lozi) 1854. l.		98.50	99.25
„ „ 1860. l. celi.		109.25	110.—
„ „ 1860. l., petinke		111.50	112.—
Premijski listi 1864. l.,		132.50	133.—
Zemljiščine odveznice.			
Štajarske po 5%		93.50	94.—
Kranjske, koroške in primorske po 5%		86.50	—
Ogerske po 5%		75.—	75.50
Hrvaške in slavonske po 5%		78.—	78.—
Sedmogradske po 5%		73.70	74.25
Delnice (akcije).			
Nacionalne banke		970	972
Unionske banke		110.—	110.50
Kreditne akcije		224.50	224.75
Nižoavstr. eskomptne družbe		870.—	880.—
Anglo-avstr. banke		151.75	152.25
Srečke (lozi).			
Kreditne po 100 gl. a. v.		156.25	156.75
Tržaške „ 100 „ k. d.		106.—	106.50
„ „ 50 „ „ „		52.50	53.—
Budenske „ 40 gl. a. v.		—	22.00
Salmove „ 40 „ „ „		31.—	32.20
Palff-jeve „ 40 „ „ „		23.50	24.—
Clary-jeve „ 40 „ „ „		25.60	27.50
St. Genois „ 40 „ „ „		21.75	22.25
Windischgrätz-ove „ 20 „ „ „		18.—	19.—
Waldstein-ove „ 40 „ „ „		21.50	22.—
Srebro in zlato.			
Ces. cekini		5.31	5.32
Napoleonsd'or		8.94	8.94 1/2
Srebro		105.25	105.35